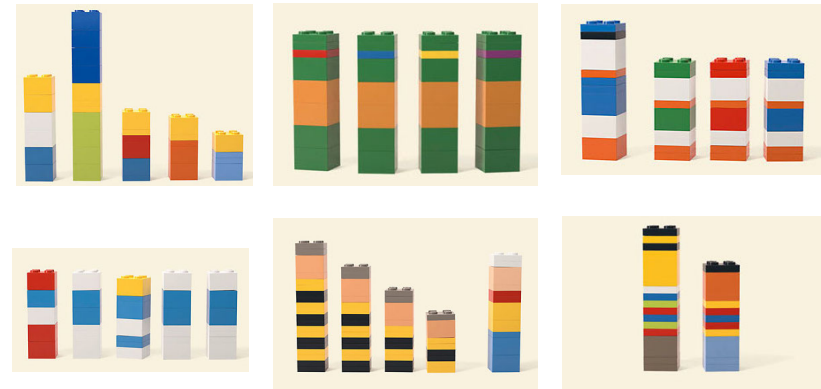

OvD-Bz: nuchter omgaan met risico's ?!?

Jop Groeneweg
Universiteit Leiden
Landelijke netwerkdag OvD-Bz
Rotterdam, 24 september 2015

Wat ziet u?

Vandaag

- Het 'nuchter omgaan' met risico's veronderstelt een 'rationele' benadering van risico's
- De hamvraag: kunnen mensen (inclusief beleidsmakers en burgers) wel een objectieve inschatting van risico's maken?
- De rol van de overheid: het verminderen van de objectieve risico's en / of het veranderen van de risicoperceptie?
- Welke mechanismes sturen de risicoperceptie?
- Wat betekent dat voor de positie van de OvD-Bz?

Nederland: Schat het aantal dodelijke slachtoffers

- Privéongevallen
- Brand in bedrijfspand / loodsen
- Verkeersongevallen
- Motorrijders
- Mannelijke slachtoffers eerwraak
- Wereldwijd: Haaien
- Arbeidsongevallen
- Huiselijk geweld
- Zelfmoord
- Fietzers
- Vrouwelijke slachtoffers eerwraak
- Wereldwijd: Vallende kokosnoten

Nederland: Schat het aantal dodelijke slachtoffers

- **Priveongevallen (2821)**
- Brand in bedrijfspand / loodsen (7)
- Verkeersongevallen (800)
- Motorrijders (50)
- **Mannelijke slachtoffers eerwraak (10)**
- Wereldwijd: Haaien (5)
- Arbeidsongevallen (75)
- **Huiselijk geweld (15)**
- **Zelfmoord (1600)**
- **Fietsers (190)**
- Vrouwelijke slachtoffers eerwraak (7)
- **Wereldwijd: Vallende kokosnoten (15)**

Het verschil in aandacht

Derde dode na ongeluk monstertruck

© zondag, 13. september 2015 - 22:12 - Update: 13-09-2015 22:34

Dit weekend vijf verkeersdoden

Dit is duidelijk....

Rationaliteit

- De mens als 'nuchtere' rationele beslisser
- Emoties in beslissingen zijn 'ongewenst'
- Of men iets gaat doen is een kwestie van een simpele kosten/baten analyse
- Actie: alleen als het wat gaat opleveren
- Strikt kwantitatieve benadering

Typische ‘Spock- reactie’: impliciet onbegrip

Wordt het onveilig?

Toch rijst na vier grote rampen met passagiersvliegtuigen in amper een jaar tijd (MH370, MH17, Air Asia en Germanwings) de vraag of vliegen onveilig aan het worden is. Volgens Harro Ranter, veiligheidsexpert van het Aviation Safety Network, is dat niet zo.

“Vliegen is nog steeds veiliger dan fietsen of autorijden.”

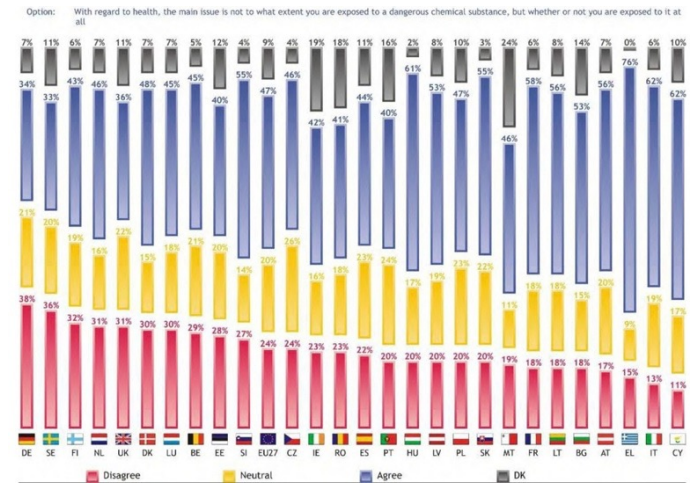
"Het zijn niet meer rampen dan in het verleden, eerder minder. De perceptie dat het gevaarlijk is, komt omdat het extremere ongevallen zijn zoals bij vlucht MH17, MH370 en nu Germanwings. Die blijven mensen bij, maar andere crashes weer niet."

Vliegen is nog steeds het veiligst

Toch is vliegen volgens Melkert nog steeds de veiligste vervoersmethode. Dat blijkt ook uit cijfers: het aantal vliegtuigongelukken is nog nooit zo laag geweest als in de afgelopen jaren. Ook het aantal vliegcraspedoden daalt flink, hoewel 2014 met 924 overleden passagiers een uitschieter was.

Dat aantal ligt nog altijd een stuk lager dan in 1972. In dat jaar verloren 2.429 mensen het leven bij luchtvaartcrashes.

Voor 50% is ‘blootstelling’ betekenisloos

Perceptie

- Daniel Kahneman
- Nobelprijs economie
- Wij hebben twee beslissystemen:
 1. snel (automatisch)
 2. langzaam (denken)

Kahneman: Twee systemen

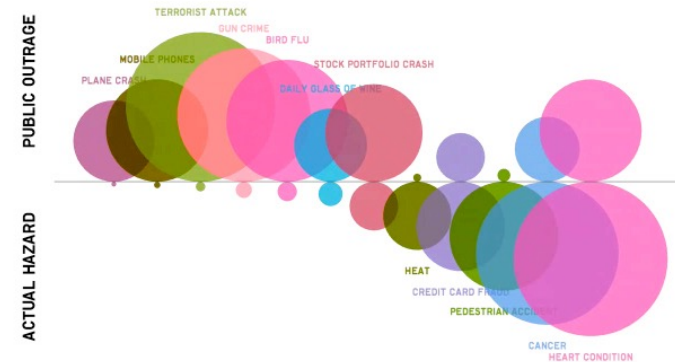
- Systeem 1
 - Snel
 - Onbewust
 - Intuïtief
 - Gevoelig voor beelden
- Systeem 2
 - Langzaam
 - Bewust redeneren
 - Onderzoeken
 - Gevoelig voor informatie

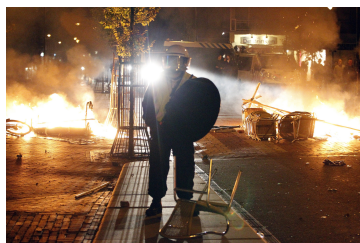
Voor- en nadelen

- Het 'Systeem 1' geeft altijd en onmiddellijk een reactie, dit is niet te beheersen. Helaas is deze reactie niet altijd goed
- Deze reactie wordt sterk beïnvloed door een aantal factoren, o.a.:
 - Voorstelbaarheid (beelden)
 - De uitkomst
 - Manier van formuleren
- Systeem 2 *moet* worden aangezet, hier ligt voor u mogelijk een belangrijke taak
- Vervolgens moet er met Systeem 2 nagedacht worden over de reactie: gaat die inspelen op Systeem 1 of Systeem 2?

Publieke aandacht

Wat een verschil met vroeger (toen alles beter was)

Waarom toch die angst voor haaien?

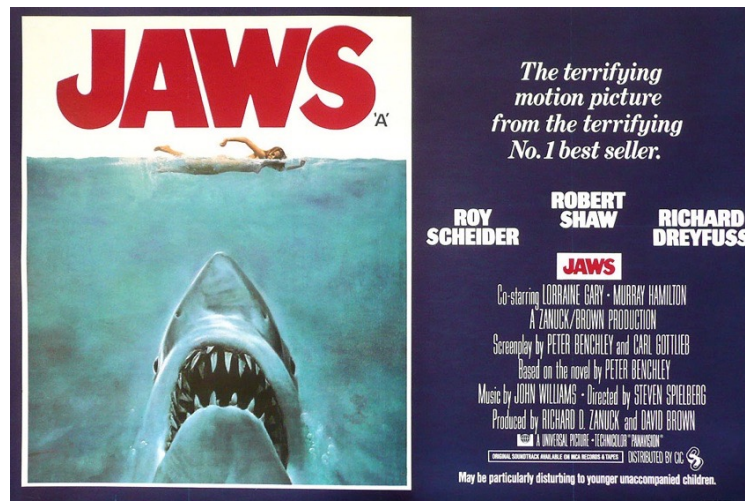
Zijn haaien objectief gezien wel een groot risico?

Zelf kokosnoten zijn gevaarlijker, maar.....

Oorzaak: Jaws (1975)

Angsten

- Baruch Fischhoff
- Risico-communicatie expert
- Mensen zijn niet bang voor 'risico's' in het algemeen
- Maar vooral voor risico's die vrees opwekken en die onbekend zijn
- Wat ze acceptabel vinden hangt af van deze dimensies, vrijwel niet van objectieve cijfers

De 'bekendheids dimensie'

Verergerend

- Onzichtbaar
- Uitgesteld effect
- Nieuwe ramp
- Wetenschap staat paf
- Techniek oorzaak probleem
- Gasbevingen

Verminderend

- Zichtbaar
- Onmiddellijk effect
- Bekende ramp
- Wetenschap kende risico's
- Mens oorzaak probleem
- Verkeersongevallen

De 'vrees-dimensie'

Verergerend

- Onbeheersbaar
- Gevolgen catastrofaal
- Dodelijk
- Onvrijwillig
- Hoog risico toekomstige generaties
- Oneerlijk verdeeld
- Gasbevingen

Verminderend

- Beheersbaar
- Gevolgen niet catastrofaal
- Niet dodelijk
- Vrijwillig
- Laag risico toekomstige generaties
- Eerlijk verdeeld
- Wintersport

Risico als gevoel

- Paul Slovic
- We hebben een snelle, instinctieve en intuïtieve manier om risico's te bepalen
- Stelling: we zien vooral risico's van zaken / dingen / personen waar we positieve gevoelens bij hebben
- Trots op het object van schade verhoogt de perceptie van ernst

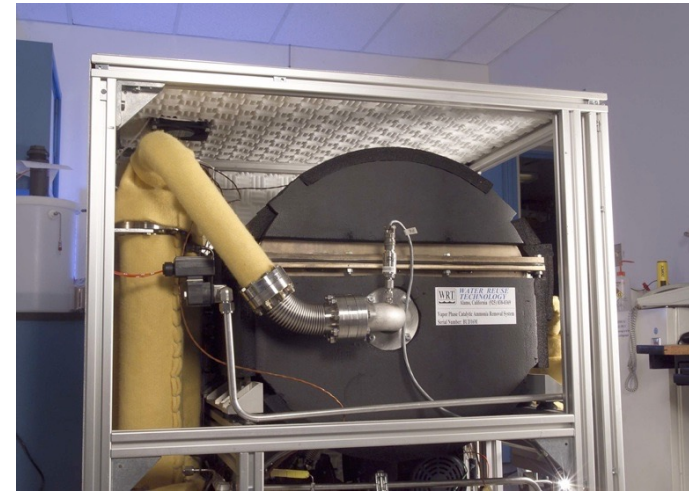
Consequenties

- Het is van belang dat er niet alleen naar objectief gekeken wordt naar wat er is gebeurd, maar dat ook subjectieve factoren een rol spelen
- Maar kijk uit: er zijn grote verschillen tussen groepen
- In Azië: onbekende risico's juist lager dan bekende risico's
- Vrouwen en minderheden: zien alle risico's hoger
- Dodelijke groep: conservatieve, hoogopgeleide, autoritaire blanke mannen: die zien alle risico's als 'laag'

Conclusies

- Tijdens een crisis staat het nemen van de optimale beslissingen (operationeel gezien, niet noodzakelijkerwijs politiek) voorop
- Onze hersenen zijn lui: ze streven naar zo min mogelijk nadenken en nemen dus automatisch een beslissing (Kahneman's haas)
- De door de burger 'waargenomen wereld' kan sterk afwijken van de volgens u 'echte situatie'
- Er zijn een aantal mechanismes die de perceptie sturen
- Ik hoop dat door deze bijeenkomst uw schildpad een stuk sterker is geworden!

Vapor Phase Catalytic Ammonia Removal System

Het plan

- De Van Genthkazerne in Rotterdam heeft besloten 'groen' te gaan en waterzuiveraars in dit gebouw te installeren
- De urine van bezoekers en medewerkers wordt gezuiverd en voorziet de koffiemachine van water
- Twee vragen voor u als OvD-Bz:
 - Wat is de voor u acceptabele faalkans?
 - Drinkt u dadelijk koffie?

Succes!

